

ARTICOLE ȘI STUDII

LITURGHIA SFINTULUI IACOB, VERSIONEA GREACĂ-ORTODOXĂ *

În calendarul afloatei noastre Biserici, se face amintire despre trei apostoli ai Mântuitorului, cu numele de Iacob, și anume : Sfintul Apostol Iacob — zis cel Mare — fratele Sfintului Apostol și Evanghelist Ioan, fiul lui Zevedei ; Sfintul Apostol Iacob al lui Alfeu — zis și cel Mic, și Sfintul Apostol Iacob, fratele Domnului — zis și cel Drept.

1. Despre Sfintul Apostol Iacob al lui Zevedei, Sfinta Scriptură vorbește cel mai mult (Matei X, 2 ; XVII, 1 ; XXVI, 37 ; Marcu I, 19 ; I, 29 ; III, 17 ; V, 37 ; IX, 2 ; X, 35 ; X, 41 ; XIV, 33 ; Luca V, 10 ; VI, 14 ; VIII, 51 ; IX, 28 ; IX, 54 ; Ioan XXI, 2 ; Fapte I, 2 ; XII, 2).

Sfintul Iacob al lui Zevedei se bucura de o deosebită prețuire din partea Mântuitorului, ceea ce a și contribuit, poate, în mare parte la faptul că în sufletul lui și al fratelui său Ioan, a încolțit dorința ca să ceară Mântuitorului favoarea de a ședea unul de-a dreapta și altul de-a stînga în mărirea lui Iisus, la care dorință, Mântuitorul a răspuns : «Nu știți ce cereți» (Marcu X, 38).

Cu toate că în Sfinta Scriptură, cum am arătat mai sus, se vorbește în multe locuri despre Sfintul Iacob al lui Zevedei, nu se poate desprinde totuși îndeajuns de clar activitatea deașăurată de el în răspîndirea învățurii Mântuitorului Hristos, cum și sfîrșitul vieții lui.

Nici alte mărturii nu ajută mai mult documentarea în această privință.

Astfel, episcopul dr. Gherasim Timuș, în *Dicționarul aghiografic*, ediția 1898, p. 353—354, spune :

«După înălțarea Mântuitorului, apostolii lucrară împreună, spre a răspîndi învățătura Lui. Dar scriitorii din veacul I nu ne-au lăsat emă-

---

* În revista «Glasul Bisericii», an. XXII (1963), nr. 5—8, am publicat în traducere textul Liturghiei Sfintului Iacob, folosită de Biserica din Malabar (India).

nunte despre lucrările Sfântului Iacob; se pare numai că el a părăsit Iudeea îndată după martiriul Sfântului Ștefan. Fericeitul Ieronim ne spune că el a predicat iudeilor ce erau împrăștiați printre celelalte națiuni.

«Cu toate că apostolii au predicat numai prin vecinătatea Iudeei, timp de 12 ani, totuși o tradiție foarte veche mărturisește că Sfântul Apostol Iacob a predicat și în Spania».

După cum se arată în Faptele Apostolilor (XII, 1—2), Sfântul Apostol Iacob a fost omorât de craiul Irod-Agripa; se crede că aceasta s-a întâmplat cu prilejul sărbătoririi Paștilor din anul 44 d. H.

Biserica Ortodoxă prăznuiește pe acest sfânt apostol la 30 aprilie.

2. Al doilea apostol cu același nume este Sfântul Iacob al lui Alfeu, zis cel Mic.

Acesta a făcut parte din numărul celor 12 apostoli (Matei X, 3; Marcu III, 18; XV, 40; Luca VI, 15; Fapte I, 13).

«Primind cu ceilalți — (Sfinți Apostoli) — Sfântul Duh care a pogorât în limbi de foc, a mers la neamuri ca să propovăduiască pe Hristos și să povățuiască pe cei rătăciți la calea mântuirii; a sfărâmat idoli și le-a risipit capștile, a tămăduit multe boale, a izgonit din oameni durerile viclene și a adus la Iisus Hristos mulțime de noroade, de la care și-a câștigat numele «cel Nou»: sămînță dumnezeiască. Căci semănat în inimile omenești dumnezeiesc cuvînt, a sădit și a sporit dreapta credință; pentru aceea s-a numit sămînță dumnezeiască. Și înconjurînd multe țări, a semănat sămînța cea cerească și adunînd spicele mântuirii omenești, a afîrșit alergarea sa pe urmele lui Hristos, pentru că s-a făcut următor patimilor Lui; și fiind pironit pe cruce, și-a dat lui Dumnezeu duhul său» (din *Viețile Sfinților*, ediția 1902, vol. II, p. 256—257).

Se face afirmația că ar fi fost frate cu Sfântul Apostol Iuda Tadeu (Leheul), iar de către alții că ar fi fost frate cu Sfântul Apostol și Evanghelist Matei Vameșul (vezi *Istoria bisericească universală*, editată de Institutul Biblic, București, 1956, p. 37 și *Viețile Sfinților*). Socotim însă că amîndouă afirmațiile nu au temelii suficiente pentru a se primi ca dovedit acest lucru.

Eusebiu Popovici, în *Istoria bisericească*, arată că acest Sfânt Apostol Iacob al lui Alfeu ar fi predicat în sudul Palestinei și în Egipt și că ar fi fost răstignit în Egiptul de Jos, în orașul Oarhoene — Egiptul de Jos¹.

Biserica Ortodoxă prăznuiește pe acest sfânt apostol la 9 octombrie.

3. Cel de-al treilea apostol cu același nume este Sfântul Iacob, fratele Domnului, zis cel Drept, pe care Biserica Ortodoxă îl prăznuiește la 23 octombrie, cinstindu-l cu laude și cîntări ca acestea: «Cu raza cea de foc a dumnezeiescului Duh luminîndu-te, creștinătății te-ai arătat dumnezeiesc rîvnitor frate al lui Dumnezeu, Iacobe; pentru aceasta și cu halna mai cinstită decît a preoției legii, ca pre Aaron cel de demult, te-a îmbrăcat cel ce pentru milostivire întru frăție te-a primit, Pre Acela

1. Eusebiu Popovici, *Istoria Bisericească Universală*, ed. 1900, vol. I, p. 155.

roagă-l, mărite apostole, să mîntuiască sufletele noastre», sau : «adu-narea apostolilor te-a ales pre tine a fi întâi sfinților în sfîntul Sion al lui Hristos, făcătorului de bine, ca pre cel ce ai fost rudenie nașterii Lui cea după trup și frate și împreună călător și următor urmelor lui Hristos, Iacobe» (vezi slujba sfîntului din Mîineul pe octombrie).

Acest apostol nu face parte din numărul celor 12, ci se crede că din al celor 70.

În Sfînta Scriptură se face vorbire despre el în mai multe rînduri, și anume : Matei XIII, 55 ; Marcu VI, 3 ; Fapte I, 14 ; XII, 17 ; XV, 13 ; XXI, 18 ; I Corinteni XV, 7 ; Galateni I, 18 ; II, 9, 12 ; Iacob I, 1.

«Biserica Romano-Catolică identifică pe Sfîntul Apostol Iacob al lui Alfeu cu Sfîntul Iacob, fratele Domnului. În calendarul ei, sînt prăznuiți numai doi Iacobi (Iacob al lui Zevedei și Iacob, fratele Domnului). Sinodul din Trident a luat chiar o hotărîre în privința identificării lor. Această identificare este însă eronată și purcede desigur din faptul că despre Sfîntul Iacob al lui Alfeu nu ni s-au păstrat știri mai amănunțite în izvoarele tradiției creștine.

«Cărtile Noului Testament fac deosebirea netă între «apostolii» și «frații Domnului» (cf. Ioan II, 12 ; VII, 2 și urm. ; Matei XII, 46 și urm. ; Marcu III, 31 și urm. ; Luca VIII, 4, 9, 19 și urm. ; Fapte I, 12 și urm.). Aceștia din urmă, cel puțin pînă la o vreme, s-au arătat ostili Mîntuitorului. Or, în rîndurile Apostolilor n-au existat asemenea elemente ostile, exceptînd pe Iuda Iscarioteanul. Dacă Mîntuitorul și-ar fi recrutat apostoli și dintre «frații» Săi — și în acest caz ar fi vorba nu numai de Iacob, ci și de fratele său Iuda (cf. Luca v, 1), și eventual de Simon — se făcea desigur mențiunea cuvenită în listele apostolilor, ca pentru frații Iacob și Ioan, fiii lui Zevedei.

«O bună parte din exegeții romano-catolice, de la Fericitul Ieronim Incoace, inclină să identifice numele propriu Alfeu și Cleopa (Clopă), argumentînd astfel : tatăl «fraților» Domnului se pare că era Cleopa, bărbatul Mariei, «sora (= verișoara)» Maicii Domnului (cf. Ioan XIX, 25). Cum în unele părți ale Palestinei, Alfeu s-ar fi pronunțat Calfeu, din care ar fi ieșit apoi Cleopa, rezultă că Apostolul Iacob al lui Alfeu și Sfîntul Iacob «fratele» Domnului sînt una și aceeași persoană. Dar explicația aceasta este nesatisfăcătoare. Alfeu derivă din cuvîntul semit Alefai (= învățat, doctus), iar Cleopa este o prescurtare a grecescului Kleopatra. «Pretinsa trecere a cuvîntului Alfeu în Cleopa este nu numai contra tuturor regulilor fonetice, ci și în special contra spiritului limbii ebraice» (Dr. V. Gheorghiu, *Introducere în Noul Testament*, 1929, p. 639)².

Aceeași confuzie o face și episcopul dr. Gherasim Timuș, în *Dicționarul aghiografic*, despre care am vorbit mai sus, unde se arată că Apostolul Iacob al lui Alfeu este aceeași persoană cu Iacob, fratele Domnului ; confuzia aceasta o face probabil influențat de izvoarele romano-catolice.

Ceea ce nu se poate tăgădui este că Sfîntul Apostol Iacob, fratele

² *Studii Noului Testament*, ed. Iasi, BIEC, 1964, p. 175.

Domnului, a avut un mare rol în viața bisericească a primelor comunități creștine.

Eusebiu Popovici — citind diferite izvoare — admite că acest apostol a fost onorât de îndei înainte de dărîmarea Ierusalimului³.

El este autorul Epistolei sobornicești care-i poartă numele.

Ca întâi arhieru și păstor al comunităților creștine din Ierusalim, lui i se atribuie întocmirea primului serviciu liturgic necesar bunei desfășurări a activității acestor comunități.

Dar dacă datorită faptului că marea majoritate a exegeților și cercetătorilor fiind de acord că Sfântul Iacob fratele Domnului este autorul Epistolei ce-i poartă numele — această epistolă face parte din canonul cărților sfinte —, nu același lucru se poate spune în ce privește Liturghia ce-i poartă numele, căci nefiind dovezi suficiente că Sfântul Iacob este într-adevăr autorul ei, aceasta nu face parte din canonul cărților sfinte⁴.

Pentru cei ce s-au ocupat cu studiul acestei Sfinte Liturghii, nu există nici o îndoială că la Ierusalim a luat ființă un serviciu liturgic încă din timpul trăirii Sfinților Apostoli (despre acest lucru vorbesc lămurit Faptele Apostolilor) și că acest serviciu liturgic și-a luat forma primă după sfatul și îndrumările Sfântului Iacob, întâiul păstor al primelor comunități creștine din această cetate.

Numai într-un alt se poate numi el autorul Liturghiei ce-i poartă numele, așa după cum serviciul liturgic care a luat ființă la comunitățile creștine din Alexandria, s-a numit Liturghia Sfântului Marcu, care se crede a fi fost primul episcop al Bisericii de acolo.

Cu trecerea anilor, acestui prim serviciu liturgic i s-au adăugat rugăciuni, imnuri, mărturisiri de credință, care privesc evenimente și fapte petrecute în veacurile de mai târziu: cîntarea «Unule Născut», «Sfinte Dumnezeule», «Hiruviele», «Simbolul Credinței», «Cuvine-se cu adevărat» etc.

Dar faptul adăugării acestora nu poate contesta adevărul că Sfântul Iacob este autorul cel dintîi al acestei Sfinte Liturghii.

Socotim îndreptățită afirmația dr. T. Tarnavski, cînd spune: «în Liturghia Bisericii ierusalimitene, trebuie să deosebim deci două părți constitutive: acelea care provin de la Apostolul Iacob și altele care s-au adăugat mai târziu.

«Care cuvinte însă ale formularului liturgic s-au întrebuițat de apostol, predîndu-se apoi Bisericii prin grai viu, care și cite și de la cine s-au adăugat — corespunzător dezvoltării dogmelor și disciplinei bisericești mai târziu — nu se mai poate ști cu siguranță».

Cuvintele ce se rostesc de preot după sfințirea darurilor: «Îți aducem această jertfă, Stăpîne și pentru sfintele Tale locuri pe care le-ai slăvit cu arătarea Hristosului Tău și cu venirea prea Sfîntului Tău Duh»

3. Eusebiu Popovici, op. cit., vol. I, ed. 1925, p. 153.

4. Dr. Teodor Tarnavski, *Despre Liturghia Bisericii Orientale*, în «Candelă», 1892, p. 324.

pot fi invocate în sprijinul afirmației că acestea se referă la Ierusalim și că prin urmare aparțin Liturghiei ierusalimitene, însă nu se știe precis dacă sînt ale Sfîntului Iacob, căci nu există un text scris al Liturghiei din acea vreme.

«Întrebîndu-se Liturghia noastră — zice dr. T. Tarnavski — în Biserica din Ierusalim și nefiind ea cum se concede în comun strălucită aici din alt loc, a trebuit să-și iee tipul original, forma primă, de la primul episcop al Ierusalimului, de la Apostolul Iacob.

Numai cît în acest lînceș se poate numi el autorul Liturghiei noastre⁵.

În legătură cu Liturghia Bisericii din Ierusalim, socotim potrivit să arătăm că unii cercetători care s-au ocupat cu studiul serviciilor liturgice ale primelor comunități creștine orientale, afirmă că toate liturghiile orientale ar aparține la trei familii.

Împărțirea aceasta ar privi nu atît diferențele caracteristice, care sînt neînsemnate, cît mai vîrtos modelul după care acestea au fost prelucrate.

După dr. T. Tarnavski, cele trei familii liturgice ar aparține celor trei Biserici cu deosebită autoritate în primele trei secole, și anume :

1. Familia Bisericii din Ierusalim, sau familia Liturghiei grecești materne a Sfîntului Iacob ;
2. Familia Bisericii din Alexandria, sau familia Liturghiei materne a Sfîntului Mareu ;
3. Familia Bisericii din Edesa, sau familia Liturghiei materne a Sfîntului Apostol Tadeu.

Din familia ierusalimiteană fac parte : a) Liturghiile bizantine, folosite astăzi în Bisericile Ortodoxe ce sînt în legătură canonică cu Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului ; b) Liturghia Bisericii Armene ; c) Liturghiile Bisericii iacobite ; d) Liturghiile Bisericii Maronite.

Din familia alexandrină, fac parte : a) Liturghiile Bisericii Copte ; b) Liturghiile Bisericii Abisinienă.

Din familia edesiană fac parte : a) Liturghia lui Teodor de Mopsuestia (+ 429) ; b) Liturghia lui Nestorie (+ 440) ; c) Liturghia Bisericii din Malabar (India)⁶.

Cu prilejul publicării Liturghiei Sfîntului Iacob, de rit sirian, a Bisericii din Malabar, în «Glasul Bisericii» (an. XXII (1963), nr. 5—6), am arătat că abatele F. Cabrol face o altă categorisire a Liturghiilor Bisericii Orientale.

Explicația acestei deosebiri socotim că s-ar datora faptului că dr. T. Tarnavski — cînd a făcut categorisirea de mai sus — a-a informat mai mult de la cercetători protestanți (germani), pe cînd abatele Cabrol de la cercetători catolici.

5. *Ibidem*, p. 325.

6. Dr. T. Tarnavski, *op. cit.*

Oricare ar fi însă această categorisire, esențial este că din nefericire nu există mărturii care să ne arate precis ce a scris Sfântul Iacob și nici cum era fixată în scris Liturghia aceasta în primele secole ale erei creștine, cu atât mai puțin în timpul păstoririi acestuia.

Se pot invoca totuși multe mărturii în sprijinul afirmației că această Liturghie a existat încă din primele secole.

Astfel, între Liturghia Sfântului Iacob și între Liturghia din *Constituțiile Apostolice* — o Liturghie tot așa de veche, atribuită de unii autori Sfinților Apostoli, iar după alții lui Clement Romanul (+ 100) — există multă asemănare.

Mai târziu, Sfântul Chiril al Ierusalimului (+ 386) explică în *Catehezele IV și V mistagogice* serviciul Sfintei Liturghii, — și cercetătorii sînt de părere că Liturghia comentată în aceste cateheze este cea a Sfântului Iacob.

Se consideră iarăși că Sfântul Vasile cel Mare, atunci cînd a alcătuit Liturghia ce-i poartă numele, a avut în vedere și Liturghia Sfântului Iacob.

De asemenea, faptul că multe scrieri despre serviciul liturgic, despre obiceiurile liturgice, despre sărbătorirea Paștilor, despre moravurile religioase ale unor creștini, lucrări ale unor părinți și scriitori bisericești care au trăit în primele patru secole ale erei noastre — ca de pildă : Sfântul Justin Martirul, Meliton episcop de Sardes, Clement al Alexandriei, Ipolit, episcop al cetăților de la gurile Tibrului, Tertulian, preot în Cartagina, Ciprian, episcop al Cartaginei, Dionisie al Alexandriei, Grigorie Taumaturgul, Eusebie, episcopul Cezareei Palestinei, Eustatie, episcopul Antiohiei, Atanasie cel Mare, episcopul Alexandriei, Sfântul Ioan Gură de Aur și mulți alții —, lucrări în care se menționează existența unui serviciu liturgic, a îndreptățit părerea că acest serviciu nu putea fi altul decît Liturghia Sfântului Iacob.

Patriarhul Proclu al Constantinopolului (+ 447), în secolul al V-lea, în lucrarea sa *Despre tradiția dumnezeieștii Liturghii*, atestă cel dinții în scris autenticitatea Liturghiei Sfântului Iacob, cînd zice : «Și mulți alți dumnezeiești păstori și învățători ai Bisericii dintre cei ce au urmat Sfinților Apostoli, au transmis în scris Bisericii expunerea Liturghiei tainice, dintre care dumnezeiescul Iacob»⁷.

Cu aproape trei secole mai târziu, sfinții părinți ai Sinodului Trulan, luînd în cercetare practica armenilor, care nu amestecă vinul cu apa la Sfînta Euharistie și hotărînd ei că la această dumnezeiască taină vinul trebuie să fie amestecat cu apă, aduc în sprijinul acestei susțineri faptul «căci și Iacob, fratele Domnului nostru cel după trup, care cel dintîi a fost pus pe tronul Bisericii din Ierusalim, precum și Vasile, arhiepiscopul Cezareei, a cărui faimă s-a răspîndit în toată lumea, arătînd nouă în scris lucrarea tainei, au învățat că sfîntul pahar, cînd se săvîrșește Sfînta Liturghie, trebuie să fie cu apă și cu vin»⁸.

7. Dr. Badea Cicepeanu, *Tezaurul liturgic*, vol. 1, p. 31, nota 4.

8. Pr. Dr. C. Dron, *Canonul cu comentarii*, vol. II, ed. 1935, p. 273—279.

În afară de aceste două mărturii, dr. Badea Cireșeanu în *Tesaurul liturgic*, redă părerea abatelui Prosper Guéranger (+ 1875) din *Institutiones liturgiques* (ediția II, tom. I, p. 215), care arată că «Liturgia apostolică a Sfântului Iacob este principala și cea mai autentică, cel puțin în ce privește generalitatea conținutului ei. Ea a fost mult timp oficiată în Biserica Ierusalimului, cu excluderea oricăreia alta și se vede destul de clar că aceasta este Liturgia pe care Sfântul Chiril⁹ o explică în catehezele sale.

«Pare demonstrat că Biserica Ierusalimului o păstra încă în secolul al IX-lea, deoarece Carol Pleșuvul, într-o scrisoare adresată clerului din Ravenna, atestă că s-ar fi oficiat în prezența sa sfintele mistere, *săvîrșindu-se Liturgia Ierusalimului, compusă de Sfântul Apostol Iacob*.

«De pe atunci, autoritatea patriarhului de Constantinopol a interzis chiar și la Ierusalim folosirea acestei Liturghii, în afară de 23 octombrie, zi în care Biserica prăznuiește: amintirea Sfântului Iacob»⁹.

Iată, așadar, presupuneri temeinice și mărturii scrise care dovedesc că Liturgia Sfântului Iacob exista și în scria, în primele secole, cel puțin la sfîrșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea.

«În timpul acesta — afirma dr. T. Tarnavski — era Liturgia noastră cu puține excepții de bună seamă așa cum este astăzi, era scriasă și se bucura de întrebuințare publică. Probă ne este Liturgia Sfântului Vasile, care — cum ne putem încredința din compararea Liturgiilor și din mărturia lui Proclu — este o lucrare căreia i-a servit de bază Liturgia Sfântului Iacob.

«Tot așa ne servește ca probă și Liturgia cea Siriacă a Sfântului Iacob. Aceasta s-a preluat după cea Ierusalimiteană și s-a tradus din limba greacă în cea siriacă, înainte de Sinodul din Calcedon (451) și a ereziei monofizite, deoarece se întrebuințează de melchiti (sirieni ortodocși) și de iacobiti (sirieni monofiziți).

«Vasăzică, aceștia din urmă, despărțindu-se de Biserica Ortodoxă, au luat cu dînșii și Liturgia întrebuințată în Biserica lor de mai înainte. Liturgia aceasta a trebuit însă să fi fost scrisă pe atunci (451), căci altminterea, n-ar putea fi liberă de toate cuvintele și învățăturile ce le-a produs erezia. Dacă era însă Liturgia lui Iacob, scrisă înainte de Sinodul Calcedonian, acum în limba siriacă, apoi în limba cea greacă a trebuit să fi fost fixată în scria și mai de timpuriu»¹⁰.

Ca mărturie doveditoare asupra autenticității Liturghiei Sfântului Iacob, adăugăm și părerea lui Don Henri Leclercq, din «Dicționarul de Arheologie creștină și de Liturghie» :

«Liturgia pusă sub numele Sfântului Iacob, Episcop al Ierusalimului este veche. Leo Allatius¹¹ a tratat despre ea într-o *Scrisoare către*

9 Dr. Badea Cireșeanu, *op. cit.*, vol. I, p. 31, nota 3.

10 Dr. Teodor Tarnavski, *op. cit.*

11. Leo Allatius (1566—1629) s-a născut în Hios (Grecia), și a trăit la Roma, fiind bibliotecar al Vaticanului. A scris multe lucrări, privind viața Bisericilor Orientale, înțelegând cea a Bisericii Grecești.

Bartholdus Nihusius, unde dovedește și demonstrează că această lucrare este opera chiar a lui Iacob; motivul principal pe care îl invocă este credința Bisericii Grecești, care a socotit-o în toate timpurile autentică. Și iată că sirienii — căci cu o floare nu se face primăvară — vin să confirme părerea grecilor; cel puțin despre aceasta ne asigură Abraham Echellensis¹², într-o notă științifică, la lucrarea *Despre scriitorii chaldeici* a lui Ebed Jesus¹³, unde se acoperă cu autoritatea lui Jean Maron¹⁴ și el ar putea să citeze și mulți alți autori, fără a-și întări poziția.

«Bona¹⁵ nu se arată mai sever decât Allatius; el vorbește de manuscrise foarte vechi, care conțin această Liturghie, amintește că Sinodul Trulan, în canonul 32, se sprijină pe aceasta pentru a-l combate pe cel care refuză să se servească de mină pentru oferirea sacrificiului și pare să creadă că această Liturghie a fost folosită pînă în timpul Sfintului Vasile și se regăsește în parte în *Cateheza V mistagogică* a Sfintului Chiril al Ierusalimului.

«Protestanții au răsturnat ușor această opinie, pentru că această Liturghie, așa-zisă apostolică, conținea cuvîntul: «homoeousios», care nu este anterior Sinodului de la Niceea, și cuvîntul: «thoostokos», care este contemporan Sinodului din Efes.

«La acestea, Bona amintește că Sfîntul Atanasie a adunat pasajele unde se citește homoeousios înainte de Niceea și că Teodoret a afirmat că părinții Sinodului de la Niceea, departe de a inventa acest cuvînt, l-au primit de la înaintașii lor.

«Obiecțiunile scuse din prezența trisaghionului și a doxologiei i se par lui Bona tot așa de neînsemnate, ceea ce nu este surprinzător din partea unui erudit care descoperă trisaghionul în cap. VI din Isaia; totuși, Bona spune la sfîrșit: «Concedem că unele sînt adăugate de autori mai recentî» — dar are mare grijă să adauge: «cum se obișnuiește în cazuri asemănătoare»; dar această mică concesie nu-l zdruncină de loc: «căci, nimic nu dovedesc obiecțiile scuse din noutățile (părțile noi) din Liturghia lui Iacob».

«Eusebe Renandot¹⁶ este tot atât de binevoitor; el declară că Liturghia siriacă a lui Iacob este printre cele mai vechi, dacă nu la în-

12. Abraham Echellensis — Avram de Cna Kel sau Elhel (+1664), liturgist, a studiat la colegiul maronit, înființat la Roma la 1594. A publicat unele lucrări despre Biserica Orientală, se pare pe la anul 1600. A tradus, din preluat, o Liturghie copiată de pe un text arab.

13. Ebed Jesu, mitropolit de Nisibi al nestorienilor (+1319) a alcătuit o scriere intitulată *Mărgăritara credinței credușe*, în care descriează un mare număr de învățături liturgice.

14. Jean Maron a fost patriarh al maroniților, de la care aceștia au imprimatul probabil denumirea lor. Este autorul a cîtorva imne și al unei cărți *Despre preoție*. Se crede că a alcătuit și un comentariu la Liturghia siriacă a Sfîntului Iacob.

15. Cardinalul Bona (+1674) s-a ilustrat prin cele două scrieri ale sale, mult citate în cercetările ritualiste: *Rerum Liturgicarum*, 1001 duo, apărută la Roma la 1671 și *De divinis postmodis*, publicată în Paris la anul 1693. Prima lucrare conține mult material liturgic oriental.

16. Abatele francez Eusebius Renaldatus (Eusebe Renandot) (+1726) a fost un

trece pe toate prin vechime. El nu aduce altă mărturie decât această remarcă a cardinalului de Perron, că Iacob, fiind episcop la Ierusalim, evident că-i trebuia o Liturghie la Ierusalim, cum îi trebuia una lui Marcu la Alexandria. Primii credincioși din Ierusalim erau oameni simpli, care vorbeau limba poporului; ei au avut simplitatea să vrea să se roage în această limbă, care a devenit prima limbă liturgică.

«În realitate, Liturghia Sfântului Iacob ține aproximativ locul ordinarului «missae» din ritul roman. În zilele noastre, ea nu se slujește decât o dată pe an, la Ierusalim, Cipru și alte câteva localități, mai precis la 23 octombrie, când se prăznuiește ziua apostolului. În restul anului, se slujesc exclusiv liturgiile Constantinopolului.

«Liturghia Sfântului Iacob poate deci să fie citată de canonul 32 al Sinodului Trulan, ținut la 682, care nu pune la îndoială originea ei apostolică. Ea este în mod sigur mai veche de sfârșitul secolului al VII-lea.

«Faptul că iacobiții au păstrat-o în siriacă drept liturghie fundamentală, dovedește că ea era deja de multă vreme folosită, pe la mijlocul secolului al VI-lea, când acești schismatici s-au despărțit».

În continuare, se arată că Fericitul Ieronim pare că a cunoscut această Liturghie; cel puțin el citează un pasaj — «cel singur fără de păcat» — ce se rostește la pomănirea morților și care citat se găsește și în Liturghia Sfântului Iacob, atât în versiunea greacă, cât și în cea siriacă.

De asemenea, Leclercq arată textele tipărite și manuscrisele în care se găsește cuprinsul acestei Sfinte Liturghii¹⁷.

În limba română, textul acestei Sfinte Liturghii a fost publicat pentru prima oară de către prof. dr. T. Tarnavachi, în revista «Candela» din anul 1892.

Dat fiind faptul că în țara noastră se urmează o cale de apropiere între Biserici și popoare, în vederea statornicirii păcii în lume, lucrare inițiată de către Conducerea Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, și urmărită cu asiduitate de către aluzătorii și credincioșii sfintei noastre Biserici, am găsit cu cale — în vederea unei cât mai bune cunoașteri între Biserici — să arăt în revista «Glasul Bisericii» cuprinsul Liturghiei Sfântului Iacob, așa cum o folosește Biserica din Malabar-India.

I. P. S. Dr. Iustin Moisesescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, care în mai multe rânduri — ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian și al Sfântului Sinod — a reprezentat Biserica noastră în diferite conferințe internaționale și interortodoxe, cu scopul apropierii și cunoașterii între Bisericile creștine, m-a încurajat în lucrarea de față, punându-mi

celui orientalist și teolog cunoscut: prin valoroasa sa lucrare *Collectio liturgiarum orientium*, apărută în 2 volume, a adus un mare folos liturgic. Prima ediție a apărut la Paris, în 1716, iar a doua la Frankfurt, în 1847.

¹⁷ «Dictionarul de arheologie creștină și de liturghie», publicat de abatele Fernand Cabrol și Dom Henri Leclercq, ed. 1927, tom. VII, col. 2115—2116. Articol semnat H. Leclercq.

pentru aceasta la dispoziție, din biblioteca personală, un exemplar al Liturghiei Sfântului Iacob folosită de Biserica Ortodoxă Greacă și un altul cu Liturghia Sfântului Iacob, folosită de Biserica Iacobită.

I. P. S. Dr. Mitropolit Iustin, distins teolog, cunoscător al limbii grecești — I. P. S. Sa și-a făcut studiile teologice pentru licență și doctorat la Atena — și al limbilor slave — I. P. S. Sa a fost profesor cîțiva ani la Facultatea de teologie din Varșovia — se bucură, pe bună dreptate, de un deosebit prestigiu în fața întregii ierarhii a Bisericilor Ortodoxe.

S-a vădit acest lucru cu prilejul Conferinței Panortodoxe de la Rodos, din toamna anului 1961, cum și la Conferința Consiliului Mondial al Bisericilor, din noiembrie-decembrie 1961, de la New-Delhi (India), unde am participat ca însoțitor al I. P. S. Sale și cînd am avut bucuria să constat personal această atmosferă de distinsă prețuire a I. P. S. Sale din partea reprezentanților ortodocși, cum și ai celorlalte confesiuni creștine.

Exemplarul grecesc al Liturghiei este tipărit de Serviciul Apostolic al Bisericii Greciei; el a fost tradus de un bun cunoscător al limbii grecești, Pr. Nicolae Tănăsescu, slujitor al bisericii Băneasa din București și a fost revăzut de către Pr. Dumitru Stăniloae.

În prefața ediției grecești a Liturghiei Sfântului Iacob se arată că tipărirea s-a făcut pe temelul a doi codici: de la Mesina Siciliei și de la Rosarno-Calabria (Italia) ¹⁸.

Se arată de asemenea în prefață că «se păstrează o traducere siriacă a Liturghiei Sfântului Iacob într-un codex din secolul al VIII-lea și ea a fost publicată de A. Rûckert (1923). Textul grec mai vechi al acestui se păstrează în codicele bibliotecii din Mesina Siciliei, din secolul al X-lea.

«Copii similare cu acesta se află în codicele 476 al Bibliotecii din Paris, în codicele 1039 al Bibliotecii Sinai cum și în codicele Bibliotecii Mănăstirii Hilandar din Sfîntul Munte.

«După o asemenea copie au publicat Assemani și Zwainson această Liturghie. Alt text vechi al Liturghiei se păstrează în codicele din secolul al XI-lea al Bibliotecii din orașul Rosarno din Calabria, publicat la 1560 de către Morel, apoi de către Daniel, Zwainson, A. Petrovski și la urmă de Brightan, după o copie asemănătoare din Biblioteca din Paris, sub nr. 2509.

«Codicele din Rosarno provine din Antiohia, în timp ce cel din Mesina mai degrabă din Ierusalim. Se păstrează însă și codici de mai tîrziu, în diferite biblioteci. Codicele din Ierusalim nr. 321 aparține secolului al XVI-lea».

¹⁸ Dr. T. Tarnavachî, vorbind despre acest codex, afirmă că faptul că au fost găsiți în Italia înseamnă că grecii din Sicilia și din Calabria au folosit Liturghia Sfântului Iacob. În continuare, el afirmă că codicele din Mesina datează din secolul al X-lea; cel din Rosarno din secolul al XII; că cel din Mesina nu e complet, începînd cu Irigihionul și că acest codex se desparte în unele părți de Liturghia Bisericii Ierusalimitene, iar în unele părți corespunde Liturghiei Bisericii Constantinopolitane.

Prof. dr. Teodor Tarnavschî arată că atunci cînd a tradus această Liturghie în limba română, a avut în fața sa ediția lui Assemani, a lui Daniel și Zwainson.

Traducerea de față este făcută după textul editat de Serviciul Apostolic al Bisericii Greciei, ediția VII, Atena, 1959.

Iată cuprinsul acestui text :

Preotul (după proscomidirea Sfintelor Daruri la Masa Puneții înainte, săvîrșită simplu și fără rugăciunea Proscomidiei, care se zice mai tîrziu, stînd în fața sfintei mese, fiind închise încă uşile împărăteşti, zice în taină această rugăciune) :

Stăpîne, Doamnă, Dumnezeuul nostru, nu mă pierde pe mine, cel întinat de mulțimea păcatelor, căci, iată, m-am apropiat de această dumnezeiască și cerească taină a Ta, nefiind vrednic, însă avînd nădejde în bunătatea Ta ; către Tine ridic glasul meu, Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului ; am greșit la cer și înaintea Ta și nu sînt vrednic să privesc spre această sfîntă și duhovnicească masă a Ta, pe care tainic slăvești de față Unui-Născut Fiul Tău și Domnul nostru Iisus Hristos, spre jertfă pentru mine, păcătosul și străpunsul de toată învinovățirea.

Pentru aceasta, îți aduc această rugăciune și mulțumire, ca să trimiți peste mine Duhul Tău, Mîngîietorul, ca să mă întărească și desăvîrșască, spre lucrarea aceasta și mă învrednicește ca cuvîntul Tău, vestit de Tine poporului Tău prin mine, fără de caîndă să-l fac cunoscut iarăși întru Domnul nostru Iisus Hristos, cu care ești binecuvîntat împreună cu prea Sfîntul, bunul, de viață făcătorul și de o ființă Duhul Tău, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin !

(După aceea, deschizîndu-se uşile împărăteşti, rostogolește cu voce tare) :

Preotul : Slavă Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, luminii celei întregite și unice a dumnezeirii, cea care este una în Treime și care se împarte fără să se despartă. Căci, Treime, Dumnezeuul cel Unu! Atotfăcătorul, cerurile spun slava Lui, iar pămîntul stăpînirea și marea putere a Lui și toată făptura văzută și nevăzută, pururea vestește mărirea Sa. Că Lui se cuvine toată slava, cinstea, puterea, gloria și mărirea, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul : Amin !

Preotul (cu voce tare) :

Binefăcătorule și Împărate, Făcătorul veacurilor și a toată zidirea, primește Biserica Ta, dăruită Ție prin Hristosul Tău, împlinește fiecarea ce este spre folos, adu pe toți la desăvîrșire și fă-ne pe noi vrednici de harul sfîntăniei Tale, adunîndu-ne în sfînta, sobornicească și apostolească Ta Biserică, pe care păzește-o cu cinstitul sînge al Unui-Născut Fiului Tău, Domnul și Mîngîietorul nostru Iisus Hristos, cu care ești binecuvîntat și slăvit, cu prea Sfîntul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin !

Diaconul (totdeauna întors către popor, rostește):

Domnului să ne rugăm!

Preotul (cu voce tare):

Dumnezeule, Cel ce ai primit darurile lui Avel, jertfa lui Noe și Avraam, tărâmba lui Aaron și Zaharia, primește și din mâinile noastre, ale păcătoșilor, tărâmba aceasta într-o miros de bună mireasmă și spre iertarea păcatelor noastre și a tot poporul Tău, că binecuvântat ești și Ție slavă se cuvine, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

(După aceasta, preotul cântărește sfânta masă, apoi luând de pe aceasta Sfânta Scriptură și dănd-o diaconului, în timp ce purtătorul de lumină merge înainte, iese din sfântul altar și face intrare, cântând cu diaconul troparul: «Unule-Născut, Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu». Cel ce intră, apăsînd în mijlocul naosului, unde se află amvonul, pune pe acesta Sfânta Scriptură și înaintează spre sfântul altar și stînd în fața ușilor împărătești, zice cu voce tare următoarea rugăciune):

Dumnezeule, Atotîntorule, Domnul cel cu nume mare, Cel ce ne-ai dat nouă intrare în Sfintele Sfintelor prin venirea Unuia-Născut Fiului Tău, Domnul și Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, cerem și rugăm bunătatea Ta; alina-mi înfricoșăți și cutremurați, avînd să stăm înaintea sfîntului Tău jertfelnic, trimite peste noi, Dumnezeu, harul Tău cel bun și sfințește sufletele și trupurile și duhurile și întoarce gîndurile noastre într-o smerenie, ca în cuget curat să-Ți aducem Daruri, jertfe, prinosese pentru ștergerea păcatelor noastre și ispășirea a tot poporului Tău, cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu care ești binecuvîntat în vecii vecilor.

Poporul (corul): Amin!

Preotul (după aceasta, intrînd în sfîntul altar, închinîndu-se, rostește în taină rugăciunea):

Îndurate și mult milostive, îndelung răbdătorule și mult miluitorule, adevăratule Doamne, privește din sfîntul Tău locaș și ne auzi pe noi care ne rugăm Ție și ne izbăvește de toată ispita diavolească și omenească și nu depărta de la noi ajutorul Tău, nici nu ne încerca peste puterile noastre, căci nu sîntem vrednici să biruim cele potrivnice. Dar Tu ești puternic, Doamne, să ne izbăvești de toate împotrivirile. Mîntuiește-ne, Dumnezeu, de toate necazurile lumii acesteia, după bunătatea Ta, ca intrînd cu cuget curat în sfîntul Tău jertfelnic împreună cu cereștile Puteri fără osîndă, să-Ți înălțăm fericita și întreit sfînta cîntare și săvîrșind dumnezeiasca și bineplăcuta Ție Liturghie, să ne învrednicim de viața veșnică. Amin!

(În timp ce preotul intră în altar, întorcîndu-se către popor, zice:)

Diaconul: Cu pace, Domnului să ne rugăm.

Poporul (după fiecare cerere a diaconului cîntă):

Doamne, miluiește!

Diaconul: Pentru pacea de sus și pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea și pentru unirea tuturor sfințelor lui Dumnezeu Biserici, Domnului să ne rugăm.

Pentru ajutorul și mântuirea Prea Sfințitului Părintelui și Arhiepiscopului nostru (...), a tot clerul și a iubitorului de Hristos popor, Domnului să ne rugăm.

Pentru lăsarca păcatelor și iertarea greșelilor noastre și pentru ca să ne izbăvim noi de tot necazul, minia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Pe Prea Sfința, Prea Curata, Prea Slăvita, Binecuvântata, Stăpina noastră, de Dumnezeu Născătoare și pururea Fecioara Maria, pe Sfințul slăvitul prooroc Ioan Botezătorul și înaintemergătorul, pe dumnezeieștii și întru totul lăudașii Apostoli, pe slăviții Prooroci și purtători de biruință macenici și pe toți sfinții și dreptii să-i pomenim, ca toți să fim miluiți cu rugăciunile și solirile lor.

Poporul: Doamne, miluiește!

Preotul: Că sfinț ești, Doamne, Dumnezeul nostru și între sfinți locuiești și Te odihnești și Ție alăv și cinstare întreii sfință înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfințului Duh acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Sfințe Dumnezeule (și celelalte ale imnului trisaghion).

(*În timp ce se cântă imnul trisaghion, iese cu diaconul prin ușile împărătești ale sfântului altar către amvonul din mijlocul bisericii și stînd pe acesta, citește după completarea imnului trisaghion :)*

Preotul: Pace tuturor!

Poporul: Și duhului tău!

(*Citeșul citește Apostolul, stînd lângă amvon și diaconul cădește, iar în taină zice :)*

Preotul: Ție, Celui ce ești plin de toată buna mireasmă și bucurie, Doamne, Dumnezeul nostru, din care ne-ai dăruit și nouă, Ți aducem tămăia aceasta; ne rugăm să fie primită în clăstea Ta din minile noastre sărăcăcioase în sfîntul și cel mai presus de ceruri al Tău jertfelnic, întru mira de bună mireasmă, spre lăsarca păcatelor și lepășirea a tot poporul; cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu care ești binecuvîntat, cu prea Sfințul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

(*După terminarea Apostolului :)*

Poporul: Alina (de 3 ori).

Diaconul: Să zicem toți, Doamne, miluiește!

Poporul: Doamne, miluiește!

Diaconul: Doamne, Atotfăcătorule, Cereacule, Dumnezeul părinților noștri, rugămu-ne Ție, auzi-ne.

Pentru pacea a toată lumea și unirea tuturor sfințelor Tale Biserici, să ne rugăm.

Pentru ajutorul și mântuirea Prea Sfințitului Arhiepiscopului Părintelui nostru (...), pentru tot clerul și iubitorul de Hristos popor, să ne rugăm.

Pentru ca să ne izbăvim noi de tot necazul, minia, primejdia și nevoia, robia, moartea cea năpraznică și fărâdelegile noastre, să ne rugăm.

Pentru poporul ce stă de față și așteaptă de la Tine mare și bogată milă, Te rugăm ce Tine, îndură-Te și ne miluiește pe noi.

Mînuiește, Dumnezeu, poporul Tău și binecuvintează moștenirea Ta. Cercelează lumea Ta cu milă și cu îndurări.

Înalță fruntea creștinilor, cu puterea cinstitelor și de viață făcătoare cruci, cu solirile Prea Sfințel, Prea Binecuvîntatei, Stăpînei noastre de Dumnezeu Născătoarei, cu ale înalțernergătorului și ale Apostolilor și cu ale tuturor sfinților Tăi, Te rugăm, mult milostive Doamne, auzi-ne pe noi, cei ce ne rugăm Ție, și ne miluiește.

Poporul: Doamne, miluiește (de 3 ori).

(În timp ce diaconul zice cele de mai sus, se roagă în taină.)

Prestul: Strălucește în inimile noastre, iubitorule de oameni, Doamne, lumina cea curată a cuneagterii și deschide ochii noastră spre înțelegerea evanghelicelor Tale învățături; pune în noi și frica fericitelor Tale porunci, ca, zdrobind poftetele trupului, să petrecem viață duhovnicească, cugetînd și împlinind toate cîte sînt spre bună plăcerea Ta.

(Și după ce completează poporul cu «Doamne, miluiește», zice cu voce tare:)

Prestul: Tu ești bună vestirea și luminarea, mîntuitorul și păzitorul sufletelor și trupurilor noastre, Dumnezeu și Unul-Născut Fiul Tău și Prea Sfințul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Diaconul: Să luăm aminte la sfînta citire.

(Și diaconul citește îndată Evanghelia, după care prestul predicea cuvîntul lui Dumnezeu, de pe amvonul din mijlocul bisericii, apoi înalț-tează împreună cu diaconul spre sfîntul altar și intrînd înăuntru, se roagă în taină:)

Prestul: Dumnezeu, Cea ce ai sădit în noi dumnezeieștile și mîntuitoarele Tale cuvinte, luminează sufletele noastre, ale păcătoșilor, spre înțelegerea celor ce au fost citite mai înainte, ca să ne arătăm nu numai ascultători ai duhovniceștilor cuvinte, ci și săvîrșitori ai faptelor bune, agonisindu-ne credință neprefăcută, viață nepătată, o viețuire neabătută în Iisus Hristos, Domnul nostru, cu Care ești împreună binecuvîntat și slăvit cu prea Sfințul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

(În timp ce preotul intră în sfântul altar, stînd în fața ușilor împărătești, sîcî întors cu fața spre popor :)

Diaconul: Să stăm cu luare aminte. Cu pace, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea de sus și pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu și mîntuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea și pentru unirea tuturor sfințelor lui Dumnezeu Biserici, Domnului să ne rugăm.

Pentru ajutorul și mîntuirea Prea Sfințitului Arhiepiscopului Părintelui nostru (...), pentru tot cîrui și iubitorul de Hristos popor, Domnului să ne rugăm.

Pentru lăsarea păcatelor și iertarea greșelilor noastre și pentru ca să ne izbăvim noi de tot necazul, minia, primejdia și nevoia, ridicarea vrăjmașilor, Domnului să ne rugăm.

Ziua toată desăvîrșită, sfință, cu pace și fără de păcat a petrece, de la Domnul toți să cerem.

Înger de pace, credincios, îndreptător, păzitor sufletelor și trupurilor noastre de la Domnul să cerem.

Iertarea și lăsarea păcatelor și greșelilor noastre de la Domnul să cerem.

Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și cu sănătate a o săvîrși, de la Domnul să cerem.

Sfîrșit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat și răspuns bun la înfricoșătoarea și cutremurătoarea judecată a lui Hristos să cerem.

Pe Prea Sfința, Prea Curata, Prea Slăvita, Binecuvîntata Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria; pe Sfințul, slăvitul Prooroc Ioan Botezătorul și înaintemergătorul; pe dumnezeieștii și prea lăudații Apostoli, slăviții Prooroci, pe purtătorii de biruință mucenici, cu toți sfinții și dreptii pomenindu-i, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne.

Preotul *(în taină)*: Stăpîne, Făcătorule de viață și Dătătorule al bunătăților, Cel ce ai dat oamenilor fericita nădejde a vieții veșnice, pe Domnul nostru Iisus Hristos, învrednicește-ne pe noi, Bunule, întru asfințenie a-Ți aduce Ție și această dumnezeiască Liturghie, spre dobîndirea vieții ce va să fie. *(cu voce tare)*:

Ca sub stăpînirea Ta, totdeauna fiind păziți și la lumina adevărului fiind călăuziți, Ție slavă și mulțumire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfințitului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Diaconul: În pace lui Hristos să cîntăm.

Nimeni din cei chemați, nimeni din cei nebotezați, nimeni din cei ce nu pot să se roage împreună cu noi. Unii pe alții să vă cunoașteți: unile; toți drepti.

Poporul: Să facă tot trupul (și celelalte).

(Preotul cu diaconul, în timpul cinstirii icoanei, tăcând, aduc cinstitele daruri la sfânta masă. Înainte de așezarea acestora pe sfânta masă și în fața ușilor sfântului altar, stând cu diaconul și ținând sfântul potir, întrerupându-se cântarea icoanei la «cu toată stăpânirea și puterea», cioè cu voce tare rugăciunea punerii înainte:)

Preotul: Dumnezeu, Dumnezeul nostru, Cel ce pâinea cea cerească, hrana a toată lumea, pe Domnul nostru Iisus Hristos L-ai trimis Mântuitor și Răscumplător, care ne binecuvintează și ne sfințește pe noi, însuși binecuvintează această punere înainte și o primește pe dinsa întru jertfelnicul Tău cel mai presus de ceruri, Pomenește, ca un bun și de oameni iubitor, pe cei ce au adus-o și pe cei pentru care s-a adus, iar pe noi ne păzește fără caindă, întru cinstita lucrare a dumnezeieștilor Tale Taine. Că s-a sfințit și s-a preaslăvit prea cinstitul și de mare cuviința numele Tău: al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

(Continuându-se psalmodia de la «Hervoină cei cu ochii mulți».)
 Întră preotul cu diaconul în sfântul altar și punând cinstitele Daruri pe sfânta masă, le câdește, rostind în taină rugăciunea:)

Preotul: Stăpîne Atotfăcătorule, Împăratul slavei, Dumnezeule, Cel ce cunoști toate înainte de a lua ființă, însuși vino împreună cu noi, cei ce ne rugăm Tie în ceasul acesta și ne izbăvește de toată rugina păcatelor; curățește mintea și gândurile noastre de poftele cele spurcate, de toată înșelăciunea lumească și de toată lucrarea diavolului și primește din mîinile noastre, ale păcătoșilor, tîmbla aceasta, precum ai primit jertfa lui Avel și Noe, Aaron și Samuel și a tuturor sfinților Tăi, izbăvindu-ne de tot lucrul rău și ajutindu-ne a bineplăcea totdeauna Tie și a ne închina și a Te slăvi pe Tine Tatăl și Unul-Născut Fiul Tău și prea Sfîntul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Diaconul: Cu înțelepciune, lui Dumnezeu să luăm aminte.

Poporul: Cred într-unul Dumnezeu... (și celelalte).

Preotul *(tăcînd)*: Dumnezeule și Stăpînul tuturor, învrednicește-ne pe noi, nevrednicii, de ceasul acesta, Mîluitoarele de oameni, ca fiind curățiți de tot viclesugul și fărâncicia, să ne unim unul cu altul în legătura păcii și a iubirii, întăriți fiind în sfîntenia cunoașterii dumnezeirii Tale prin Unul-Născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, cu care ești binecuvîntat împreună cu prea Sfîntul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Diaconul: Să stăm bine. Cu pace Domnului să ne rugăm.

Poporul: Amin!

Preotul: Pace tuturor.

Poporul: Și duhului tău.

Diaconul: Să ne iubim unii pe alții cu sărutarea sfîntă (și după îmbrățișare): Capetele noastre Domnului să le plecăm.

Preotul (*închinându-se, zice în taină*): Unule Doamne și Milostive Dumnezeule, celor ce-și pleacă grumaji înaintea sfântului Tău jertfelnic și cer de la Tine daruri duhovnicești, trimite-le harul Tău cel bun și binecuvintează-ne pe noi toți cu toată binecuvântarea duhovnicească și neîmpuținată, Cel ce locuiești în ceruri și spre cele de jos privești. Că laudat și închinat și prea slăvit este prea sfânt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin!

Diaconul (*către preot*): Doamne, miluiește.

Preotul: Domnul să binecuvinteze și împreună cu noi să slujească și vrednici să ne facă de a sta înaintea sfântului Său jertfelnic și de venirea Sfântului Său Duh, cu harul și miluirea Sa de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

(*După aceea, preotul stăd, înseamnă Darurile, ridică*): Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace (*de 3 ori*).

Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta (*de 3 ori*).

Să se umple de laudă gura mea, Doamne, ca să laud slava Ta, toată ziua mărire a Ta (*de 3 ori*).

(*Și în timp ce face semnul crucei, rosteste*):

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin!

(*Și închinându-se într-o parte și alta, zice cu voce melodică*): Slăviți pe Domnul împreună cu mine și să înălțăm numele Lui împreună.

Poporul (*răspunde melodic*): Duhul Sfânt să coboare peste tine și puterea Celui Prea Înalt să te umbrească.

(*Apoi rostesc elizitorii împreună sau numai diaconul*):

Să ne pomenească Domnul întru împărăția cerurilor, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

(*După aceasta, zice rar*):

Diaconul: Cu pace, Domnului să ne rugăm.

Apără, mîntuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Pentru pacea de sus și pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu și pentru mîntuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea și pentru unirea tuturor sfintelor lui Dumnezeu Biserici, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfînta, soborniceasca și apostoleasca Biserică, cea de la marginile și pînă la marginile pămîntului, Domnului să ne rugăm.

Pentru ajutorul și mîntuirea Prea Sfințitului Arhiepiscopului și Părintelui nostru (...), pentru tot clerul și de Hristos iubitorul popor. Domnului să ne rugăm.

Pentru prea evlavioșii și de Dumnezeu iubitorii împărați, pentru toată curtea și ostașii lor și pentru ajutorul de sus și biruința lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfînta și împărăteasca cetate a lui Hristos Dumnezeuul nostru, pentru toate orașele și satele și pentru cei ce cu dreaptă credință și

evlavie lui Dumnezeu locuiesc într-însele, pentru pacea și apărarea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce aduc daruri și fac bine în sfintele lui Dumnezeu biserici și pentru cei ce-și aduc aminte de cei sărmani, de văduve și orfani, pentru cei străini și care sînt întru nevoi și pentru cei ce ne-au poruncit ca să-i pomenim în rugăciunile noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei bătrini și neputincioși, pentru cei bolnavi, pentru cei în suferință, pentru cei supărați de duhuri necurate și pentru grabnica lor tămăduire de la Dumnezeu și mîntuire, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce petrec în fericire și curăție și în nevoie și căsătorie cinstită petrec, pentru cuvioșii părinți și frați care se ostenesc prin munți și peșteri și în crăpăturile pămîntului, Domnului să ne rugăm.

Pentru creștinii care călătoresc pe apă și pe uscat..., și pentru întoarcerea lor acasă, cu pace și bucurie, Domnului să ne rugăm.

Pentru părinții și frații noștri ce sînt de față și se roagă împreună cu noi în acest sfînt ceas și în tot timpul, pentru așguinta, cruda și rîva lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru tot sufletul creștinesc necăjit și întristat, care are nevoie de mila și ajutorul lui Dumnezeu, pentru întoarcerea celor rătăciți, pentru sănătatea celor bolnavi, pentru izbăvirea celor robiți, pentru odihna părinților și fraților noștri mai înainte adormiți, Domnului să ne rugăm.

Pentru lăsaarea păcatelor și iertarea greșelilor noastre și pentru ca să ne izbăvim noi de tot necazul, minia, primejdia, nevoia și ridicarea neamurilor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fie auzită și bine primită rugăciunea noastră înaintea lui Dumnezeu și să ne trimită nouă milele și îndurările Sale cele bogate.

Pe Prea Sfînta, Prea Curată, Prea Slăvită, Binecuvîntată Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, pe sfinții și fericiiți: slăvitul Prooroc Ioan Botezătorul și Înălțămîntătorul, Ștefan, înălțatul diacon și înălțatul mucenic, pe proorocii Aaron, Ilie, Elisei, Samuil, David, Daniil și pe toți sfinții și drepții să-i pomenim, ca să fim cuînluiți toți cu rugăciunile și mijlocirile lor.

Mai cu osîrdie pentru buna întocmire a văzduhurilor, pentru vremea pașnice, plină de folositoare, îmbelsugarea de roade și buna rodire a pămîntului și pentru încoronarea anului cu belșug, Domnului să ne rugăm.

Și pentru cinstitele, cereștile, negrăitele, curatele, slăvitetele, înfricoșătoarele și cutremurătoarele dumnezeiești Daruri ce stau înainte și pentru mîntuirea celui ce este de față și le aduce pe ele cinstitul Părintele și Arhiepiscopul nostru (sau prootul nostru), pe Domnul Dumnezeu nostru să-L rugăm.

Poporul: Doamne, miluiește (de 3 ori).

(În timp ce sîc diaconul ectenia generală de mai sus, închîndu-se, sîc următoarele rugăciuni:)

Precutul: Cele ce ne-ai cercetat pe noi cu milă și îndurare, Stăpîne Doamne, și ne-ai dăruit îndrăzneală nouă, umiliților și nevrednicilor păcătoșilor robilor Tăi, și fără de sînge jertfă pentru păcatele noastre și neștiințele poporului, cantă spre mine, nevrednicul robul Tău, și șterge greșeliile mele pentru îndurarea Ta și-mi curățește buzele și inima de toată înfrînăciunea trupului și a dăului și îndepărtează de la mine tot gîndul necurat și necugetat și fă-mă vrednic de această Liturghie cu puterea prea Sfîntului Tău Duh; primește-mă pentru bunătatea Ta să mă apropiez de aflatul jertfelnic și binevoiesc, Doamne, să fie primite aceste Daruri ce se aduc de milaile noastre și fiind îngăduitor neputințelor mele, nu mă arunca de la fața Ta, nici Te scribi de nevednicia mea, ci miluiește-mă, Dumnezeu, și după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărâdelegile mele, ca neosîndit venind înaintea slavei Tale, să mă învrednicească de acoperămintul Unuia-Născut Fiului Tău și de strălucirea prea Sfîntului Tău Duh și să nu flu respins ca un rob al păcatului, ci ca un slujitor al Tău să aflu har, milă și lăsarea păcatelor, în voacul de acum și în cel viitor. Așa, Stăpîne, Atotîntorule, Atotputernice Doamne, ascultă rugăciunea mea, că Tu ești Cea ce toate le lucrezi în toți și toți cerem în toate împrejurările ajutorul și apărarea Ta și a Unuia-Născut Fiului Tău și a Duhului de viață făcător, acum și pururea și în veacii vecilor.

Dumnezeule, Cea ce pentru multa și negrăita Ta iubire de oameni ai trimis în lume pe Unul-Născut Fiul Tău, ca să întorci oala cea rătăcită, nu-Ți întorceri fața de la noi păcătoși, care Ți aducem Ție această înfricoșătoare și fără de sînge jertfă, căci nu ne punem nădejdea în dreptățile noastre, ci în mila Ta cea bună, prin care tot neamul omenesc îl mîntulești. Iar acum, Te rugăm și chemăm bunătatea Ta, ca să nu fie spre osîndă poporului Tău această taină dăruită nouă spre mîntuire, ci spre iertarea păcatelor, spre înnoirea sufletelor și trupurilor, spre bunăplăcerea Ta, a lui Dumnezeu și Tatăl.

Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce ne-ai zidit pe noi și ne-ai adus în această viață, Cel ce ne-ai arătat calea mîntuirii, dăruindu-ne descoperirile tainelor cerești, Tu ești Cel ce ne-ai rînduit întru slujirea aceasta cu puterea prea Sfîntului Tău Duh; binevoiesc, Stăpîne, să fim slujitorii noului Tău așezămint, lucrători ai tainelor Tale cele neprihănite și primește-ne pe noi, cei ce ne apropiem de aflatul Tău jertfelnic, după mulțimea milii Tale, spre a fi vrednici să-Ți aducem Ție daruri și jertfe pentru noi înșine și pentru neștiințele poporului, și dă-ne nouă, Doamne, cu toată frica și cu cuget curat să-Ți aducem această duhovnicească și fără de sînge jertfă, pe care primind-o în aflatul și cel mai presus de ceruri al Tău jertfelnic, întru miros de bună mireasmă, dăruiește-ne harul prea Sfîntului Duh. Așa Dumnezeu, cantă spre noi și la aminte la această slujire duhovnicească a noastră și primește-o pe dinaa cum ai primit darurile lui Avrel, jertfele lui Noe, arderile de tot ale lui Avraam, prinossele preotești ale lui Moisi și Aaron, jertfele de împăcare ale lui Samuil, pocăința lui David, tîmnia lui Zabaria; cum ai

primit din mîna Sfinților Tăi Apostoli această slujire adevărată, astfel primește și din mîinile noastre, ale păcătoșilor, aceea: Daruri ce sînt puse înainte, ca bunătața Ta, și fă să fie bine primită aducerea noastră, sfințită cu Sfîntul Duh, pentru iapășirea greșelilor noastre și a neștiințelor și spre odihna sufletelor celor mai înainte adormiți, ca și noi, păcătoșii și nevrednicii robii Tăi, învrednicindu-ne, să slujim fără violențe sfîntul Tău jertfelnic, să luăm plata credincioșilor și înțelepților economi, și să aflăm har și milă în ziua cea înfricoșată a răpăririi Tale celei bune și drepte.

Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeu! nostru, că ne-ai dăruit îndrăznire spre intrarea Sfîntelor, pe care ai făcut-o pentru noi cale nouă și vie, prin catapeteasma trupului Hristosului Tău, învrednicindu-ne dar să intrăm în locul sălășluirii slavei Tale, să ajungem înăuntrul Catapetesmei și să privim Sfîntele Sfîntelor, să cădem la a Ta bunătațe, Stăpîne, ca să ne milulești pe noi; și pentru că sîntem înfricoșați și cutremurați, avînd a sta înaintea sfîntului Tău jertfelnic și a-Ți aduce această înfricoșătoare și fără de sînge jertfă pentru păcatele noastre și neștiințele poporului, trimite, Dumnezeule, peste noi harul Tău cel bun și sfințește sufletele, trupurile și duhurile noastre și schimbă gloriile noastre într-o evlavie, ca cu cuget curat să-Ți aducem milă, pace și jertfă de laudă.

(Cu voce tare):

Cu mila și cu îndurările și iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu care ești binecuvîntat, împreună cu prea Sfîntul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Pace tuturor!

Diaconul: Să stăm bine; să stăm cu evlavie; să stăm cu frică și căință, să luăm aminte sfînta jertfă cu pace a o aduce lui Dumnezeu.

Poporul: Mila păcii, jertfa laudei.

Preotul (în taină): Și descoperind acoperămintele Tainelor ce înconjoară închipuit această sfîntă lucrare, luminează-ne pe noi și umple vederea noastră duhovnicească de lumina Ta cea necuprinsă și curățînd smerenia noastră de toată înfrînăciunea trupului și a duhului, fă vrednică de această înfricoșătoare și cutremurătoare stare de față, că milostiv și mult îndurat Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

(Cu voce tare):

Dragostea lui Dumnezeu Tatăl și harul Domnului și Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și împărtășirea și darul prea Sfîntului Duh să fie cu noi cu toți.

Poporul: Și cu duhul tău.

Preotul: Sus să avem mintea și inimile.

Poporul: Avem către Domnul.

Preotul: Să mulțumim Domnului.

Poporul: Vrednic și drept.

Preotul (*îschinându-se, se roagă în taină*) : Cu adevărat vfednic și drept, cuvîntos și trebuincios este a Te lăuda, a-Ți cînta, a Te închina, a Te mări, a-Ți mulțumi Ție, Făcătorului a toată zidirea văzută și nevăzută, comearsă bunătăților vesnice, izvorul vieții și al nemuririi, Dumnezeu și Stăpînul tuturor ; pe care-L laudă cerurile și cerurile cerurilor și toate puterile acestora, soarele și luna și toată mulțimea stelelor, pămîntul, marea și toate cele ce sînt într-însule ; Ierusalimul, adunarea cerească a celor aleși, Biserica celor întîi născuți, scriși în ceruri ; duhurile dreptilor și proorocilor ; sufletele mucenicilor și apostolilor, îngerii, tronurile, domniile, începătorile, stăpînirile și puterile înfricoșătoare, heruvimii cu ochi mulți și serafimii cu cîte șase aripi, care cu două își acoperă fețele, cu două piciorarele, iar cu două zboară, chemîndu-se unul pe altul, cu graiuri neînchinate și cu cîntări ed laudă neîsfîrșită.

(*Cu voce tare*) :

Cîntarea de biruință a slavei Tale celei proamărite, cu glas puternic cîntînd, strigînd, mărînd, glas înălțînd și grăind.

Poporul : Sfinț, Sfinț, Sfinț, Domnul Savaot, plin este cerul și pămîntul de mărirea Lui ; osana întru cel de sus. Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cel de sus.

Preotul (*stînd, face cruce peste Doruri, zicînd în sine*) : Sfinț ești, Împărate al veacurilor, Domn și dătător a toată sfințenia ; Sfinț și Unul-Născut Fiul Țău, Domnul nostru Iisus Hristos, prin care toate le-ai făcut ; Sfinț și Duhul Țău cel prea Sfinț, cel ce cereștează toate și adîncurile Tale, ale lui Dumnezeu și Tatăl.

Sfinț ești, Atotputernice, înfricoșătorule, Bunule, mult îndurate, Cel ce ai milă de făptura Ta ; Cel ce ai făcut pe om din pămînt, după chipul și asemănarea Ta și i-ai dăruit desfătarea raiului ; pe care, călcînd porunca Ta și căzînd, nu i-ai trecut cu vederea și nici nu i-ai părăsit, Bunule, ci i-ai povățuit pe el ca un părinte îndurat, chemîndu-l prin lege, călăuzindu-l prin prooroci, mai pe urmă trimițînd în lume pe însuși Unul-Născut Fiul Țău, Domnul nostru Iisus Hristos, ca prin venirea Lui, să ridice și să înnoiască chipul Țău, care, coborîndu-se din cer și intrupîndu-se din Duhul Sfinț și din Sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria și împreună cu oamenii petrecînd, toate le-a închinat, pentru mîntuirea neamului nostru. Apoi, avînd Cel fără de păcat să primească moartea de bună voie și de viață făcătoare prin cruce, pentru noi, păcătoși, în noaptea în care a fost predat, mai virtos în care El însuși s-a predat pe Sine, pentru viața și mîntuirea lumii.

Preotul (*după cuvîntele acestea, luînd cu mîna sfînta pîine și făcînd cruce, zice în taină*) :

Luînd pîinea în sfintele și prea curatele Sale mîini, privînd spre cer și arătînd-o Ție, Dumnezeu și Tatăl, mulțumînd, binecuvîntînd-o, sfințînd-o și frîngînd-o, a dat-o sfinților și fericților Săi apostoli și toamei zicînd (*cu voce tare*) :

Luați, mâncați : acesta este trupul Meu, care pentru voi se fringe și se dă spre iertarea păcatelor.

Poporul : Amin !

Preotul (*punând la loc sfinta piine și labud potirul în mîini, sice în taină*) :

Asemenea după cină, luind paharul și amestecînd vin cu apă, privind spre cer și arătîndu-l Ție, Dumnezeu și Tatăl și mulțumind, binecuvîntîndu-l, sfințindu-l, umplîndu-l de Duhul Sfînt, a dat sfinților și fericitilor Săi apostoli și ucenici, zicînd (*cu voce tare*) :

Beți dintru acesta toți ; acesta este sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă și se dă spre iertarea păcatelor.

Diaconul : Credem și mărturisim.

Poporul : Doamne, moartea Ta o vestim și Învierea Ta o mărturisim.

Preotul (*în taină*) :

Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea ; căci de cîte ori veți mînea piinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Fiului Omului vestiți și Învierea Lui mărturisiți, pînă cînd va veni.

(*Apoi, făcînd semnul crucii și înghinînd, sice rugîndu-se*) :

Aducîndu-ne aminte și noi, păcătoși, de patimile Sale cele de viață făcătoare, de crucea mîntuitoare, de moartea și îngroparea și de învierea Sa cea de a treia zi din morți și de înălțarea la ceruri și de șederea de-a dreapta Ta, a lui Dumnezeu și Tatăl, și de a doua și înfricoșătoare Lui venire, cînd va veni cu slavă să judece viii și morții, cînd va răsplăti Desăruia după faptele sale, cruță-ne pe noi, Dumnezeule (*de 3 ori*) : mai virtos după marea Ta milostivire, aducem Ție, Stăpîn, această înfricoșătoare și fără de sînge jertfă, rugîndu-ne, ca nu după păcatele noastre și nici după fărădelegile noastre să ne răsplătești pe noi, ci după bunătatea și negrăita Ta iubire de oameni, trecînd cu vederea și ștergînd răsulul cel împotriva noastră a celor ce ne rugăm Ție, să ne dăruiești cereștiile și veșnicile Tale daruri, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-ai pregătit Dumnezeule, celor ce Te iubesc pe Tine, și să nu pierzi pentru păcatele mele poporul Tău, iubitorule de oameni, Doamne.

(*Cu voce tare și melodios*) :

Că poporul Tău și Biserica Ta Te roagă pe Tine.

Poporul : Miluiește-ne pe noi, Doamne Dumnezeule, Părinte Atotîntorule (*de 3 ori*).

Preotul (*ridicîndu-se, sice în sine*) :

Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule Atotstăpîntorule ; miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru ; miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta și trimite peste noi și peste Darurile acestea ce stau înainte, Duhul Tău cel pres. Sfînt, Doamne, și de viață făcătorul, cel ce împreună cu Tine, Dumnezeu și Tatăl și cu Unul-Născut Fiul Tău stă

pe scaun ; cel ce împreună stăpânește, cel de o ființă și împreună veșnic, care a grăit prin lege și profeți și prin noul Tău născămint, care a coborât în chip de porumb peste Domnul nostru Iisus Hristos în râul Iordanului și a stat deasupra Lui, care a coborât apoi peste sfinții Tăi apostoli, în chipul limbilor de foc, în focșorul afintului și slăvitului Sion, în ziua Cincizecimii ; pe prea Sfântul Duhul Tău acesta trimite-L, Stăpîne, peste noi și peste aceste Sfinte Daruri ce sînt puse înainte, ca cercetîndu-le cu sfinția, buna și slăvita Lui venire, să așinească și să facă plînea această afintul trup al lui Hristos.

Diaconul : Amin !

Preotul : Și paharul acesta cinstit sîngele lui Hristos.

Diaconul : Amin !

Preotul (*stînd și însemnînd Darurile, zice în sine*) : Ca să fie tuturor celor ce se vor împărtăși dintr-însele spre iertarea păcatelor și spre viață veșnică.

Diaconul : Amin !

Preotul (*în sine*) : Spre sfințirea sufletelor și trupurilor, amin ; spre săvîrșirea de fapte bune, amin ; spre sprijinirea afintei Tale sobornicești, apostolești Biserici, pe care ai întemeiat-o pe piatra credinței, ca să n-o poată birui porțile iadului ; izbăvind-o de tot eresul și sminteala celor ce lucrează fărădelegea și păzind-o pînă la sfîrșitul veacurilor.

Diaconul : Amin !

Preotul (*făcînd semnul crucii, se roagă în timp ce poporul cîntă de mai multe ori : Pomeniște, Doamne, Dumnezeuul nostru*) :

Îți aducem această jertfă, Stăpîne, și pentru sfintele Tale locuri pe care le-ai slăvit cu arătarea Hristosului Tău și cu venirea prea Sfîntului Tău Duh ; mai întîi pentru afintul și slăvitul Sion, maica tuturor Bisericilor ; și pentru sfința Ta sobornicească, apostolească Biserică de pe tot pămîntul ; dăruiește-i și acum, Stăpîne, darurile cele bogate ale prea Sfîntului Tău Duh. Adu-Ți aminte, Doamne, și de sfinții noștri părinți și episcopi, care se află într-însa, care drept învață cuvîntul adevărului Tău în toată lumea. Întîi pomeniște, Doamne, Dumnezeuul nostru, pe cuvîntul Părintele nostru, Înalț Prea Sfîntul nostru Arhi-episcop (...), dăruiește-i bătrînețe cinstită, păzește-l într-uni îndelungați, ca să păstorească poporul Tău cu toată evlavie și sfințenie.

Pomeniște, Doamne, cinstita preoție de aici și de pretutindeni, cea întru Hristos diaconie, pe toți ceilalți slujitori, toată tagma binecuvîntată și pe toți frații noștri, cei întru Hristos și tot poporul iubitor de Hristos.

Pomeniște, Doamne, pe preoții cei împreună de față cu noi, care slujesc în această sfință oră înaintea afintului Tău jertfelnic, la aducerea afintei Tale și celei fără de sînge jertfe, și le dă lor și nouă cuvînt întru deschiderea gurii noastre, spre slava și lauda prea sfîntului Tău nume.

Pomenește-mă Doamne, după mulțimea miliei și îndurărilor Tale, și pe mine, umilitul, nevrednicul și păcătosul robul Tău și acoperă-mă cu milă și cu îndurări; izbăvește-mă și scapă-mă de cei ce mă izgonesc, Doamna, Domnul puterilor, și să nu intri la judecată cu robul Tău, iar pentru că a sporit întru mine păcatul, să prisoască harul Tău. Pomenește, Doamne, pe diaconii care înconjoară sfântul Tău jertfelnic, dăruiește-le viață nepătată, neîntinată păstrează slujirea lor, moarte bună hărăzindu-le.

Pomenește, Doamne, sfânta și împărăteasa cetate a Ta, a Dumnezeului nostru și toate orașele și satele și pe cei ce cu dreaptă credință și cu evlavie locuiesc într-însele, pentru pacea și apărarea lor.

Pomenește, Doamne, pe prea evlavioșii și de Hristos iubitorii noștri împărați, toată curtea și oșaișii lor, pentru ajutorul și biruințele lor de la Dumnezeu.

Pune mîna pe cruce și pavăză și ridică-Te întru ajutorul lor și su-pune lor neamurile barbare care vin cu război; călăuzește voile lor, ca să petrecem viață pașnică și netulburată, cu toată evlavie și cuvința.

Pomenește, Doamne, pe creștinii ce călătoresc pe ape, pe uscat..., și întoarce-i cu pace acasă.

Pomenește, Doamne, pe cei bătrîni și neputincioși, pe cei bolnavi și trudiți și pe cei supărați de dăburi acurate și pentru grăbirea lor tînăduire de la Tine, Dumnezeule, și pentru mîntuirea lor.

Pomenește, Doamne, tot sufletul creștinesc cel necăjit și înfrînat, care are nevoie de mila și ajutorul Tău, Dumnezeule, și pentru întoarcerea celor rătăciți.

Pomenește, Doamna, pe cei ce petrec în fericire și evlavie și nevoiațe, pe cuvioșii părinți și frați ai noștri ce se nevoiesc în munți și peșteri și în crăpăturile pămîntului, pentru numele Tău.

Pomenește, Doamne, pe toți spre tot binele; pe toți mîntuiește, Stăpîne; împacă-Te cu noi toți; împacă mulțimile poporului Tău; risipește neînțelegerile, oprește războaiele; pune capăt schismelor Bisericii; zdrobește degrabă răzvrătirea eresurilor; doborîă mîndria păgînilor; înalță crucea creștinilor ortodocși; dăruiește-ne nouă pacea și iubirea Ta, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului.

Adu-Ți aminte, Doamne, de buna întocmire a vînzăbului, de vremuri pașnice, de ploi folositoare de îmbelșugarea și buna rodire a pămîntului și de încoronarea anului cu bunătatea Ta; căci ochii tuturor spre Tine nădăjduluse și Tu le dai hrană la timpul potrivit; deschizi Tu mîna Ta și toată viața o umpli de bună voie.

Pomenește, Doamne, și pe cei ce-au adus și aduc daruri în sfintele lui Dumnezeu biserici și-și aduc aminte de cei lipsiți și pe cei care ne-au poruncit să ne aducem aminte de ei în rugăciunile noastre.

Binevoiește încă, Doamne, să-Ți aduci aminte de cei ce au adus aceste daruri în ziua de azi la sfîntul Tău jertfelnic și pentru care fiecare a adus sau îi are în gînd, și pe cei ce acum au fost pomeniți.

Pomeneste, Doamne, și pe părinții, rudele și prietenii noștri (...). Adu-Ți aminte de toți dreptmăritorii creștini pe care i-am pomenit și pe care nu i-am pomenit; dă-le în locul celor pămîntești, cele cerești; în locul celor stricăcioase, cele nestricăcioase; în locul celor vremelnice, cele veșnice, după făgăduința Hristosului Tău, pentru că Tu ai puterea morții și vieții. Binevoiește încă, Stăpîne, să-Ți aduci aminte de cei ce din veac bine Ți-au plăcut Ție, în neam și în neam, sfinții părinți, patriarhi, prooroci, apostoli, mucenici, mărturisitori, învățători, apostoli, și de tot sufletul drept adormit în credință. Adu-Ți aminte, Doamne, de îngereșcul glas care zice: Bucură-Te Cea plină de dar, Domnul este cu Tine, binecuvîntată ești Tu între femei și binecuvîntat este rodul născutului Tău, că ai născut pe Mîntuitorul sufletelor noastre.

(*Cu voce tare*):

Mai ales pe Prea Sfînta, Prea Curata, Prea Binecuvîntata Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria.

Poporul: Pomeneste, Doamne, Dumnezeul nostru.

Preotul (*cu voce tare*): Pe sfinții, slăviții Prooroc Ioan Boteștorul și înaintemergătorul, pe sfinții apostoli și prooroci, pe patriarhi și drepti, pe sfinții mucenici și mărturisitori. Pomeneste, Doamne, Dumnezeule, pe sfinții părinții noștri arhiepiscopi și tot trupul, pe care i-am pomenit și pe care nu i-am pomenit. Odihnește-i acolo în locul celor vii, în împărăția Ta, în desfătarea raului, în sinul lui Avraam, Isaac și Iacob, sfinții părinți noștri, de unde a fugit durerea, întristarea și suspinarea, unde privește și strălucește de-a pururi lumina feței Tale.

Sfîrșitul vieții noastre, Doamne, creștinește, bine plăcut și fără de păcat îl călăuzește, adunîndu-ne pe noi sub picioarele alicșilor Tăi, ceea ce vorești și cum vorești, numai fără de rușine și păcate; prin Unul-Născut Fiul Tău, Domnul și Dumnezeul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Căci numai El s-a arătat pe pămînt fără de păcat.

Diaconul: Și pentru pacea și bună starea a toată lumea și a sfiatelor lui Dumnezeu Biserici și pentru acei pentru care fiecare a adus jertfe sau îi are în grija și pentru poporul ce se află de față și pentru toți și pentru toate.

Preotul (*cu voce tare*): Dă-ne nouă și lor, ca un stăpîn bun și de oameni iubitor.

Poporul: Ușurează, Iasă, iartă, Dumnezeule, păcatele noastre, cele de voie și cele fără de voie, cele cu știință și cu neștiință.

Preotul (*cu voce tare*): Cu mila și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Hristosului Tău, cu care ești binecuvîntat și preaslăvit, cu prea Sfîntul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în veii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul: Pace tuturor,

Poporul: Și duhului tău.

Diaconul: Iară și iară, cu pace, totdeauna Domnului să ne rugăm.

Pentru cinatitele, negrăitele, prea curatele, slăvitele, înfricoșătoarele, cutremurătoarele, dumnezeieștile Daruri ce s-au adus și s-au sfințit, Domnului să ne rugăm.

Ca Domnul Dumnezeu nostru, Cel ce le-a primit pe dinsele în sfințit, cel mai presus de ceruri, înțelegătorul și duhovnicescul Său jertfelnic întru miros de bună mireasmă, să ne trimită dumnezeiescul har și harul prea Sfințului Duh, să ne rugăm.

Unirea credinței și împărtășirea prea Sfințului și prea închinatului Său Duh cerind, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos, Dumnezeului nostru să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne.

Preotul (în latină): Dumnezeu și Tatăl Domnului și Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Domnul Cel cu nume mare, ființa prea fericită, bunătate nesfârșită, Dumnezeu și Stăpînul tuturor, Care ești binecuvîntat în vecii vecilor, Cel ce șezi pe boravimi și slăvit ești de serafimi, Tu, carula îi stau împrejur mii de mii și zeci de mii de oști îngerești și de arhangheli, ai primit întru miros de bună mireasmă darurile, prinoasele și roadele aduse și ai binevoit a sfinți și desăvirgi, Bunule, cu harul Hristosului Tău și al prea Sfințului Tău Duh, sfințește, Stăpîne, și sufletele, trupurile și duhurile noastre, pătrunde în gândurile noastre, cercetează cugetele noastre; depărtează de la noi tot gîndul rău, toată cugetarea neînfrînată, pofta și senintirea rușinoasă, tot cuvîntul necugetat, toată pisma, trufia și fătărnicia, toată amărăciunea și violența, minia, ținerea minte a răului, hula, iubirea de arginți, trîndăvia și toată mișcarea trupului și duhului potrivnică sfințeniei Tale.

(cu voce tare):

Și ne învrednicește pe noi, Stăpîne, iubitorule de oameni, Doamne, cu îndrăzneală fără de osîndă, cu inimă curată, cu suflet luminat, cu față neînfruntată, cu buze sfințite, să îndrăznim a Te ruga pe Tine, Dumnezeu cel Sfinț în ceruri, Tată, și a zice:

Poporul: Tatăl nostru...

Preotul (sînz, zice în sine): Și nu ne duce pe noi în lapită, Doamne, Dumnezeu puterilor, care cunoști neputința noastră, ci ne izbăvește de cel rău și din lucrările lui, și de toată defăimarea și uneltirea lui pentru numele Tău cel sfinț, chemat asupra smereniei noastre.

(cu voce tare):

Că a Ta este împărăția și puterea și mărirea a Tatălui și a Fiului și a Sfințului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul: Pace tuturor.

Diaconul: Ție am plecat, Doamne, noi, robii Tăi, grumazii noștri, în fața sfințului jertfelnic, așteptînd mîile Tale cele bogate; tri-

mite-ne și acum harul Tău cel bogat și binecuvîntarea Ta, Stăpîne, și sfințește sufletele, trupurile și duhurile noastre, ca să ne învrednicim să ne facem părtași și primitori ai Sfințelor Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viață veșnică.

(cu voce tare) :

Că tu ești închinat și prea slăvit, Dumnezeu nostru și Unul-Născut Fiul Tău și Duhul Tău prea Sfințit, acum și pururea și în vecii vecilor.

(După aceasta, întorcîndu-se spre popor, zice) :

Harul și îndurările sfîntei și celei de o ființă, nezdîitei și nedespărțitei și închinătei Treimi, să fie cu voi cu toți.

Poporul: Și cu duhul tău.

Diaconul: Cu frica lui Dumnezeu, să luăm aminte.

Preotul (ridicînd pîinea, zice în sîme) : Doamne Sfinte, Căla ce intru sfinți Te odihnești, sfințește-ne pe noi cu cuvîntul harului Tău și cu venirea prea Sfințului Tău Duh, că Tu ai zis, Stăpîne : «Fiți sfinți, că sfinți sînt Eu, Domnul Dumnezeu vostru».

(și urîndtoarea rugăciune) :

Dumnezeule neaprină, Cuvînte, Cel de o ființă cu Tatăl și cu prea Sfințul Duh, împreună veșnicule și nedespărțite, primește de la mine, păcătoșul, cîntarea cea curată lîngă sfînta și fără de sînge jertfa Ta, ca împreună cu ieruvimii și serafimii, să strig și să zic (apoi rostește) :

Sfintele sfinților.

Poporul: Unul Sfiat, Unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl, împreună cu Sfințul Duh, căruia I se cuvine slava în vecii vecilor.

Diaconul: Pentru ajutorul și mîntuirea Prea Sfințitului Părintelui și Arhiepiscopului nostru (...) și pentru tot sufletul întristat și necăjit, care are nevoie de milă și ajutorul lui Dumnezeu, pentru întoarcerea celor rătăciți, tămăduirea celor bolnavi, eliberarea celor robiți, odihna celor mai înzinate adormiți părinți și frați ai noștri, toți cu osîrdie să zicem, Doamne miluiește.

Poporul: Doamne, miluiește.

(În timp ce diaconul rostește cele de mai sus, preotul frînge pîinea și ținînd cu dreapta jumătate și cu stînga cealaltă jumătate, cufundă pe cea din dreapta în potîr și zice) :

Unirea prea sfîntului trup și cinstitului sînge al Domnului și Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

(Și îndată începe a tăia bucăți și pomică o pîrticică simplă în potîr, zice) :

Unitu-s-au, sfîntitu-s-au și desăvîrșitu-s-au aceste Sfinte Daruri, în numele Tatălui și Fiului și Sfințului Duh, căruia I se cuvine mărirea și puterea în veci.

(După acestea, toarnă apă caldă în potîr).

Diaconul: Cu pace, lui Hristos să cîntăm.

Poporul (*chizonică*): Gustați și vedeți că Hristos este Domnul. Aliluia.

Preotul (*se roagă în tăcere, înainte de împărtășanie*): Stăpîne, Hristoase Dumnezeu nostru, plînea cea cerească, hrana a toată lumea, greșit-am la cer și înaintea Ta și nu sînt vrednic a mă împărtăși cu sfintele și prea curatele Tale Taine; dar pentru bunătatea Ta și îndelunga Ta răbdare nădăd, învrednicește-mă ca fără de osîndă și neînfruntat să mă împărtășesc cu prea sfîntul trup și cînstitul sînge, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci.

(*După aceasta, se împărtășește preotul cu trupul și sîngele și dă apoi și diaconului. Cînd ridică diaconul discul și potirul ca să-l arate poporului, zice:*)

Diaconul: Doamne, miluiește.

Preotul (*cu voce tare*): Slavă lui Dumnezeu, Celui ce ne-a sfîntit și ne sfințește pe toți.

Diaconul: Înălță-Te peste lumi, Dumnezeule, și peste tot pămîntul; slava și înțarîrea Ta rămîn în vecii vecilor.

Preotul (*cu voce tare*): Binecuvîntat este numele Domnului Dumnezeului nostru în vecii vecilor.

Diaconul: Cu frica lui Dumnezeu să vă apropiați.

Poporul (*după împărtășire cîntă*): Umples gura mea de lauda Ta, Doamne, și de bucurie buzele mele, ca să laud slava Ta. Mulțumim Ție, Hristoase Dumnezeu nostru, că ne-ai învrednicit a ne împărtăși cu trupul și sîngele Tău, spre iertarea păcatelor și viață veșnică. Ne rugăm să ne păzești pe noi neoscladiți, ca un bun și iubitor de oameni.

Preotul (*după ce s-au împărtășit toți, zice următoarea rugă-căune a tîmîerii*): Veselitu-ne-ai pe noi, Dumnezeule, întru unirea cu Tine și Ție îți aducem laudă de mulțumire, rodul buzelor, mărturisind harul Tău. O dată cu tîmîia aceasta, să ne înalțe către Tine, Dumnezeule, și să nu se întoarcă deșartă, ci dăruiește-ne prin aceasta bunul miros al prea Sfîntului Tău Duh, mirul cel prea curat, neîmpuținat; umple gura noastră de laudă și buzele noastre de veselie și lauda de bucurie și desfătare în Iisus Hristos, Domnul nostru, cu care împreună bine ești cuvîntat și cu prea Sfîntul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Diaconul: Iară și iară, cu pace, totdeauna Domnului să ne rugăm.

Ca să ne fie împărtășirea sfîntelor Sale spre depărtarea a tot lucrul rău, spre merinde a vieții veșnice, spre împărtășirea și dobîndirea Sfîntului Duh, să ne rugăm.

Pe Prea Sfînta, Prea Curata, Prea Slăvita, Binecuvîntata Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți

sfinții și dreptii pomenind-o, pe noi însine și uali pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne.

Preotul (în timp ce diaconul zice cele de mai sus, se roagă în taină): Dumnezeule, Cea ce pentru multa și negrăita milostivire Te cobori la slăbiciunea robilor Tăi, învrednicindu-ne a fi părtași la această masă cerească, să nu ne osindești pe noi păcătoși, Stăpîne, pentru împărțirea de prea curatele Tale Taine, ci păzește-ne, Bunule, întru asfințenie, ca învrednicindu-ne de prea Sfântul Tău Duh, să avem parte în moștenire cu toți sfinții care din veac bine au plăcut Ție în lumina feții Tale, prin îndurările Unuia-Născut Fiului Tău, Doamne și Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu care împreună ești binecuvântat, cu prea Sfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

(cu voce tare):

Că s-a binecuvântat și s-a sfințit și s-a preamărit prea cinstitul și de mare cumință sfinț numele Tău, al Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul: Pace tuturor.

Diaconul: Capetele noastre Domnului să le plecăm.

Poporul: Ție, Doamne.

Preotul (în sine): Dumnezeule cel mare și minunat, caută pe robii Tăi, că Ție am plecat grumazii, și lînde mîna Ta cea puternică și plină de binecuvîntări și binecuvîntază poporul Tău și păzește moștenirea Ta, ca pururea și fără încetare să Te slăvim pe Tine, singurul Dumnezeu nostru viu și adevărat, afloata și cea de o ființă Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

(cu voce tare):

Că Ție se cuvine și se cade de la noi toți toată slava, cîntecul, închinăciunea și mulțumirea Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Diaconul: Cu pacea lui Hristos să plecăm.

Preotul (stînd pe omvonul din mijlocul bisericii, zice): Din putere în putere mergînd și plînd toată dumnezeiasca Liturghie în Biserica Ta și acum, se rugăm Ție, Doamne, Dumnezeu nostru, învrednicește-ne pe noi de desăvîrșita Ta iubire de oameni: învață-ne pe noi calea dreptății, întărește-ne întru frica Ta, pe toți ne miluiește și vrednic ne arată de cereasca Ta împărăție întru Hristos, Domnul nostru, cu care Ți se cuvine slava, cîntecul și puterea, împreună și cu prea Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

(După aceasta, preotul intră în sfîntul altar).

Diaconul (*către popor, în chip solemn și cu serenitate*) : Mergeți cu pace.

Preotul (*în sine*) : S-a binecuvîntat Dumnezeu, Cel ce ne binecuvîntează și ne sfințește pe noi prin împărțirea sfințelor și prea curatelor Sale Taine, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin !»

Ne propunem să dăm în traducere, în viitor, textul Liturghiei Sfîntului Iacob, folosită de Biserica Iacobită, iar după aceea să facem o comparaire între aceste trei versiuni ale Liturghiei Sfîntului Iacob, spre a putea cunoaște asemănările și deosebirile dintre ele, cu convingerea că o mai bună cunoaștere ajută înțelegerea, apropierea și iubirea între cei care cred și mărturisesc pe Domnul Iisus Hristos ca Domn al vieții și al păcii.

Pr. ALEXANDRU IONESCU

